

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ

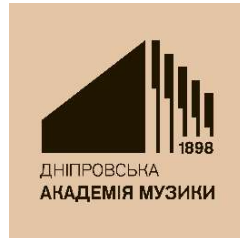
**УКРАЇНСЬКИЙ ДЕРЖАВНИЙ
УНІВЕРСИТЕТ НАУКИ І
ТЕХНОЛОГІЙ**

*КАФЕДРА ФІЛОСОФІЇ ТА
УКРАЇНОЗНАВСТВА*

**КЗВО «ДНІПРОВСЬКА
АКАДЕМІЯ МУЗИКИ» ДОР»**

*НДЦ «ІНСТИТУТУ СВІТОВОЇ
КУЛЬТУРИ»*

**КЗВО «ДНІПРОВСЬКА
АКАДЕМІЯ НЕПЕРЕВНОЇ
ОСВІТИ» ДОР»**

КАФЕДРА ФІЛОСОФІЇ

**ФІЛОСОФІЯ І КУЛЬТУРА
В АНТРОПОЛОГІЧНИХ ВИМІРАХ СУЧАСНОСТІ**

ЗБІРНИК ТЕЗ ДОПОВІДЕЙ

**XIV міжнародної наукової конференції з нагоди
Всесвітнього Дня Філософії (UNESCO)**

20 – 21 листопада 2025 року

**Дніпро
2025**

Філософія і культура в антропологічних вимірах сучасності : зб. тез доп. XIV наук. конф. з нагоди Всесвіт. Дня Філософії (UNESCO), 20-21 листоп. 2025 р. / М-во освіти і науки України, Укр. держ. ун-т науки і технологій, каф. Філософії та українознавства, КЗВО «Дніпров. акад. музики» ДОР, Інститут світової культури, КЗВО «Дніпровська академія неперервної освіти» ДОР, кафедра філософії. – Дніпро : УДУНТ, 2025. – 193 с.

У збірнику опубліковані тези доповідей Всеукраїнської щорічної наукової конференції «Філософія і культура в антропологічних вимірах сучасності» з нагоди Всесвітнього Дня Філософії (UNESCO). Конференція присвячена актуалізації філософської антропології та філософії культури в умовах технологічної акселерації, соціальних змін та воєнних викликів сьогодення. Основний фокус зосереджено на переосмисленні спадщини класичної філософії в ракурсі концептуалізації сучасного розуміння людини в світі невизначеного майбутнього. Доповіді охоплюють широкий спектр тем, включаючи феномен людини з позицій системного підходу, філософії освіти, проблеми моральності та солідарності як основи соціального буття в умовах війни. Окрему увагу приділено впливу цифрової реальності та штучного інтелекту на суспільство і мистецтво, а також дослідженню української модерної нації, мови і культури розуміння як духовних осередків у час випробувань.

Наукова редколегія:

д-р. філос. наук, професор Юлія ШАБАНОВА
д-р. філос. наук, професор Володимир ХМІЛЬ
канд. філос. наук, доцент Спартак АЙТОВ

Ця робота ліцензується відповідно до [Creative Commons Attribution 4.0 International License](https://creativecommons.org/licenses/by/4.0/)

ISBN 978-617-83-14-88-0

ЗМІСТ

ПЛЕНАРНЕ ЗАСІДАННЯ

<i>Лях В.В.</i> СОЦІАЛЬНІ ЗМІНИ ТА ТЕХНОЛОГІЧНА АКСЕЛЕРАЦІЯ В КОНТЕКСТІ СУЧАСНИХ ДИСКУСІЙ ПРО СПАДЩИНУ ПРОСВІТНИЦТВА	9
<i>Голубович І. В.</i> МАРШРУТНА КАРТА СУЧАСНОЇ АНТРОПОЛОГІЇ: СПРОБА СИСТЕМАТИЗАЦІЇ ТА ФІЛОСОФСЬКОЇ КОНЦЕПТУАЛІЗАЦІЇ	14
<i>Петрушенко В.Л., Петрушенко О. П.</i> ДІАЛОГ З КЛАСИЧНОЮ ФІЛОСОФІЄЮ ЯК ШАНС ДЛЯ СУЧАСНОЇ ФІЛОСОФІЇ БУТИ АКТУАЛЬНОЮ ЛЮДИНА В СВІТІ НЕВИЗНАЧЕНОГО МАЙБУТНЬОГО	16
<i>Шабанова Ю.О.</i> ЛЮДИНА В СВІТІ НЕВИЗНАЧЕНОГО МАЙБУТНЬОГО	19
<i>Бойченко М.І.</i> ФІЛОСОФІЯ ОСВІТИ ЯК ПРАКТИЧНА ФІЛОСОФІЯ І ПРИКЛАДНА АНТРОПОЛОГІЯ	23
<i>Куцепал С.В.</i> ОНЛАЙН НАВЧАННЯ – ТРЕНД ЦИФРОВОГО СУСПІЛЬСТВА	26
<i>Михайлюк О.В., Вершина В.А.</i> МОВА ЯК ПЕРВИЧНА МОДЕЛЮЮЧА СИСТЕМА І ОБСЦЕННА ЛЕКСИКА	28
<i>Березовенко А.В.</i> ДУХ НАРОДУ – МОВА : УКРАЇНСЬКА МОДЕРНА НАЦІЯ У ЧАС ВІЙНИ	31
<i>Малівський А.М.</i> ФЕНОМЕН ЛЮДИНИ ПЕРЕД ВИКЛИКОМ ІСТОРІЇ	34
<i>Колесник М.О.</i> ФЕНОМЕН ЛЮДИНИ З ПОЗИЦІЙ ПРИЧИННО-СИСТЕМНОГО ПІДХОДУ В КОНТЕКСТІ ВИКЛИКІВ СЬОГОДЕННЯ	36
<i>Кирилюк О.С.</i> КАТОЛІЦИЗМ ЯК ІНІЦІАТОР ЄВРОПЕЙСЬКОЇ НАУКОВОЇ РЕВОЛЮЦІЇ XVII СТОЛІТТЯ	39
<i>Шановал В.М.</i> ФІЛОСОФІЯ У ВИМІРАХ СУЧАСНОСТІ	42

<i>Заваруська І.І.</i> РИТОРИЧНА КУЛЬТУРА ЯК СКЛАДНИК МОВНОКОМУНІКАТИВНОЇ КОМПЕТЕНЦІЇ ФАХІВЦЯ	112
<i>Шабанов Д.О.</i> ПРОБЛЕМА ЛЮДИНИ В КОНТЕКСТІ ЦИФРОВОЇ ТРАНСФОРМАЦІЇ ДЕРЖАВНОГО УПРАВЛІННЯ: ВИКЛИКИ СОЦІАЛЬНОЇ КРИЗИ ТА ШЛЯХИ ЇХ ВИРІШЕННЯ	115
<i>Герасименко О.А.</i> СВІТОГЛЯДНИЙ КОНТЕКСТ СУЧАСНИХ ОЛІМПІЙСЬКИХ ІГОР	118
<i>Рожнев О.В.</i> ШТУЧНИЙ ІНТЕЛЕКТ У МИСТЕЦТВІ: НОВІ ГОРИЗОНТИ САМОВИРАЖЕННЯ ЧИ ТВОРЧІСТЬ БЕЗ АВТОРА	121

Секція 3 *Духовні виміри філософської антропології*

<i>Загрійчук І.Д.</i> МОРАЛЬНІСТЬ В ОНТОЛОГІЧНОМУ ВИМІРІ	123
<i>Юркевич О.М.</i> КУЛЬТУРА РОЗУМІННЯ В ТРАДИЦІЇ УКРАЇНСЬКОЇ ФІЛОСОФІЇ ТА ОСВІТИ	125
<i>Шкрібляк М.В.</i> АНТРОПОЛОГІЯ ДУМІТРУ СТЕНІЛОАЙЕ : РЕЛІГІЙНО- ФІЛОСОФСЬКА ІНТЕРПРЕТАЦІЯ	128
<i>Палагнюк М.М., Руско Н.М.,</i> ФІЛОСОФІЯ СЕРЦЯ ЯК КОНЦЕПТ ДУХОВНОСТІ В КОНТЕКСТІ СУЧАСНОГО ГУМАНІЗМУ	131
<i>Федько О.М.</i> УКРАЇНСЬКА ФІЛОСОФІЯ БАРОКО ЯК ДУХОВНИЙ ФУНДАМЕНТ СУЧАСНОГО СВІТОГЛЯДУ	134
<i>Павлов В.Г.</i> ПРОБЛЕМА ДУХОВНОСТІ В СУЧАСНІЙ ФІЛОСОФІЇ: ІНТЕГРАТИВНИЙ ПІДХІД	137
<i>Базаєв О.Д.</i> ЕТНОМЕНТАЛЬНІ ОСНОВИ ПРАВОСВІДОМОСТІ УКРАЇНЦІВ: СИНТЕЗ ЗАХІДНИХ ТА СХІДНИХ ЦІННІСНИХ КОДІВ	140
<i>Семрак Я. С.</i> ПРОБЛЕМА ПОДОЛАННЯ РЕЛЯТИВІЗМУ: СОФІСТИ ТА СОКРАТ	142

Секція 3

Духовні виміри філософської антропології

МОРАЛЬНІСТЬ В ОНТОЛОГІЧНОМУ ВИМІРІ

Загрійчук І.Д., Український державний університет залізничного транспорту (м. Харків), e-mail: zagrij@yahoo.com., ORCID: 0000-0002-0319-3675.

Представлена спроба уточнити роль і місце моральності у становленні та функціонуванні сучасних успішних суспільств. Аналізується моральність як невід'ємна складова онтології суспільства.

Ключові слова: суспільство, моральність, онтологія, суб'єктивність, відносини.

MORALITY IN THE ONTOLOGICAL DIMENSION

Zahriichuk I.D., Ukrainian State University of Railway Transport (Kharkiv), e-mail: zagrij@yahoo.com., ORCID: 0000-0002-0319-3675.

An attempt is made to clarify the role and place of morality in the formation and functioning of modern successful societies. Morality as an integral component of the ontology of society is analyzed.

Keywords: society, morality, ontology, subjectivity, relations.

Питання моральності завжди стояло гостро для дослідників, які присвятили себе дослідженню людини і суспільства, а якщо точніше, то дослідженню людини у суспільстві. Знову звернути увагу на цю проблему спонукало знайомство з роботою американських дослідників Дарона Аджемоглу та Джеймса Робінсона в українському перекладі «Чому нації занепадають? Походження влади, багатства і бідності» [Київ, 2016]. Автори починають з того, що порівнюють становище громадян і їхніх соціальних і політичних інститутів по обидва боки американо-мексиканського кордону. Не секрет, що як у Мексиці, так і в США у цьому регіоні одні і ті ж природні та кліматичні умови господарювання, однак соціальне становище людей суттєво відрізняється. Це і стало зав'язкою для авторів вказаного бестселера у дослідженні причин такої відмінності. Власне ця інтрига стала й для нас основою міркувань про статус моральності в онтологічному вимірі.

Ми також часто замислюємось над тим, чому у нас, навіть у кращі роки, маючи досягнення у багатьох сферах, ми відстаємо у головних показниках якості життя. Більше того, у нас чи не найвища питома вага фахівців з вищою освітою. Часто окремі фахівці не лише працюють на рівні західних спеціалістів, а й переважають їх. А результат нашої спільної діяльності поступається західним суспільствам. Практично ми маємо щось подібне до того, що змальовують автори названої роботи по дві сторони американо-мексиканського кордону.

Виявляється, що для ефективного існування суспільства потрібні інклюзивні економічні та політичні інститути, які б забезпечували гармонійне існування громадян та соціальних структур. Але навіть коли такі структури створені, то не в усіх суспільствах вони належним чином функціонують. Вони не завжди забезпечують динамічний розвиток та прогрес. І тут виникає питання: чому так відбувається?

Люди створюють суспільні інститути і вони ж їх руйнують. І коли говорять, що десь там існує система, наприклад, права, яка забезпечує захист існуючого порядку, то це вірно. Але скільки в історії було випадків, коли, наприклад, демократичні системи руйнувались і структури, які б мали уберегти суспільство від сповзання в диктатуру, не справлялись з покладеною на них функцією. Це свідчить про те, що головною дієвою особою всіх соціальних систем є людина і відносини, які вона формує з собі подібними. А ці відносини і є суспільними, оскільки вони в'яжуть людей в єдине товариство, спільноту, суспільство.

Отже, якість суспільства залежить від його організації, де остання визначається характером взаємовідносин між його членами. А ці відносини, стосунки між людьми залежать від моральних якостей кожного, від бажання підтримувати в суспільстві загальний закон, спільні цінності, дотримуватись загальних правил поведінки. Коли ж цього немає, коли комусь дозволено більше, ніж іншим, тоді єдність суспільства руйнується, суспільство перестає бути таким за своїм поняттям. Чим більше у суспільстві таких порушень, тим більше воно перетворюється на юрбу, в якій не діють загальні правила, а потім і руйнуються його структури. Встановлені правила та норми серйозно не сприймаються, їх перестають дотримуватись. Це стається тому, що ці суспільні структури не виконують своїх функцій.

Що ж служить основою, базисом оптимального, гуманного характеру суспільних структур? Що ж утримує систему відносин у суспільстві від їх ерозії, виступає захистом від руйнації загальних норм права, на які сьогодні покладаються у прагненні пояснити функціонування демократії?

За великим рахунком такою основою оптимального існування суспільства є рівень свідомості людини, а якщо точніше рівень її моральної свідомості. І мова йде не лише про свідомість, а про спрямованість свідомості на практичне втілення її змісту, де змістом є цінності, що носять загальнолюдський характер. А це є моральні цінності. Не даремно вчення про моральність І. Кант назвав практичною філософією. Тобто моральність людини, її суб'єктивність у своєму втіленні виступає складовою частиною буття, онтологічним чинником.

Те ж саме стосується й інклюзивних економічних і політичних структур. Вони функціонують, якщо у суспільстві існує критична маса громадян, які не лише зацікавлені у їх збереженні, але й готові практично, виходячи зі своїх моральних переконань, підтримувати ці структури своїми вчинками.

В загальному підсумку джерелом становлення суспільства, як спільного середовища формування людини є сама людина, її моральний рівень, бажання і готовність творити це середовище. Саме завдяки онтологічному статусу моральності людина спроможна творити реальність, яка не зводиться до природних законів. Це принципово нова реальність, в якій людська суб'єктивність, а саме моральна свідомість, є невід'ємним елементом онтології суспільства.

КУЛЬТУРА РОЗУМІННЯ В ТРАДИЦІЇ УКРАЇНСЬКОЇ ФІЛОСОФІЇ ТА ОСВІТИ

Юркевич О. М., Національний юридичний університет імені Ярослава Мудрого (Харків), e-mail: olenayurkevych@ukr.net, ORCID: 0009-0002-9086-4672.

Досліджено розвиток герменевтичних ідей в українській філософії з проясненням культурної форми розуміння. Виявлено суттєві характеристики культури розуміння в українському філософському та освітянському просторі, їх значення в історії та сучасному духовному житті української нації.

Ключові слова: герменевтика, герменевтична культура, культурна форма розуміння, «сердечне» розуміння.

CULTURE OF UNDERSTANDING IN THE TRADITION OF UKRAINIAN PHILOSOPHY AND EDUCATION

Yurkevych O. M., Yaroslav Mudryi National Law University (Kharkiv), e-mail: olenayurkevych@ukr.net, ORCID: 0009-0002-9086-4672.

The development of hermeneutic ideas in Ukrainian philosophy with clarification of the cultural form of understanding is investigated. The essential characteristics of the culture of understanding in the Ukrainian philosophical and educational space, their significance in the history and modern spiritual life of the Ukrainian nation are identified.

Key words: hermeneutics, hermeneutic culture, cultural form of understanding, «heartfelt» understanding.

Під герменевтикою традиційно розуміється мистецтво пояснення (тлумачення). А філософська герменевтика постає як «метод, теорія (філософія) та практика (мистецтво) будь-якої інтерпретації, розуміння і тлумачення різноманітних результатів людської діяльності

Наукове видання

**ФІЛОСОФІЯ І КУЛЬТУРА
В АНТРОПОЛОГІЧНИХ ВИМІРАХ СУЧАСНОСТІ**

ЗБІРНИК ТЕЗ ДОПОВІДЕЙ

**XIV міжнародної наукової конференції
з нагоди Всесвітнього Дня Філософії (UNESCO)
20-21 листопада 2025 року**

Під редакцією
Шабанової Юлії Олександрівни
Хміля Володимира Васильовича
Айтова Спартака Шалвовича

Текст тез доповідей учасників конференції подано мовою
оригіналу у редакції авторів

Видавець: Український державний університет науки і технологій.
вул. Лазаряна, 2, ауд. 2216, ауд. 263 (наукова бібліотека)
м. Дніпро, 49010

Свідоцтво суб'єкта видавничої справи ДК № 7709 від 14.12.2022
